

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Funariales, **Familj:** Funariaceae, **Släkte:** *Physcomitrium* (huvmossor), **Art:** *Physcomitrium sphaericum* - klothuvmossa (Ludw.) Brid. **Synonymer:** *Physcomitrium sphaericum* (C.F. Ludw.) Föhrn.

Kännetecken

Arten kan växa sig upp till 4 mm hög. Bladen är bredast strax ovanför mitten, varifrån de gradvis avsmalnar mot spetsen. Bladkanten har trubbiga tänder i övre delen av bladet eller saknar tänder helt. Nerven upphör strax nedanför spetsen av bladet. Kapselskaftet är så långt att kapseln hamnar ovanför bladen. Kapseln är upprätt och nästan lika lång som bred; den är innan sporererna släpps rund till oval, medan den tömda och torra kapseln är mer skål- eller halvklotformad. Peristom saknas. Locket har endast en liten vårtlik spets. Mössan är symmetrisk, försedd med ett spröt och spricker upp i den nedre delen när kapseln tillväxer. Sporererna är runt 25-35 µm i diameter och kraftigt papillösa.

Klothuvmossa skiljer sig från de övriga arterna i släktet genom att sakna - eller ha endast svagt antydda - trubbiga tänder i den övre delen av bladkanten. Urnhuvmossa *P. eurystomum* har oftast spetsigare blad med en nerv som upphör i bladspetsen och i bladkanten celler som är smalare och mer långsträckta. Stor huvmossa *P. pyriforme* har en mer långsträckt kapselform och en längre spets på locket, är ofta större samt har kapslar som framför allt mognar på vår och försommar. En tömd kapsel hos åkertuss *Tortula truncata* har också utvidgad mynning. Den arten kan eventuellt förväxlas med klothuvmossa, men *T. truncata* har mer uddspetsiga blad med en nerv som är utlöpan eller slutar i bladspetsen.

Utbredning och status

Arten är i Norden endast funnen i Dalarna samt på några lokaler i sydligaste Finland. Den är något mer spridd i övriga Europa men är sällsynt i många länder där den förekommer. Dessutom är arten funnen i Sibirien och Japan. Arten är rödlistad även i flera andra länder i Europa (Hodgetts 2015).

I Sverige var arten länge bara känd från Dalbysjöns stränder 1915 och 1917. Växtplatsen besöktes 1993 utan att arten återfanns. Arten hittades dock vid en ny lokal vid Dalälven 2013. Då arten främst hittas vid lågvatten och är mycket liten så kan arten vara förbisedd.

Ekologi

Klothuvmossa växer på fuktig jord i öppna miljöer. I Storbritannien växer den i kanten av periodvis uttorkade vattensamlingar och vattenreservoarer. Bäst förutsättningar råder således under torra år med lågt vattenstånd, då marken är frilagd under tillräckligt lång tid för att arten ska hinna fullborda sin livscykel och sprida sina sporer. Studier har visat att sporererna endast kan gro efter långvarig torka (Furness & Hall 1981). Andra mossor som förekommer i denna miljö är åkerdagmossa *Pseudephemerum nitidum* och sågdagmossa *Ephemerum serratum*. Sporererna i Storbritannien och Tyskland mognar på hösten och vintern. De äldre fynden i Sverige är gjorda i augusti, och kapslarna hade då släppt sina sporer.

Hot

Arten hotas av att dammar och vattensamligar inte tillåts torka upp emellanåt. Därtill kan eutrofiering och vattenföroreningar innebära ett hot mot arten.

Åtgärder

Lämpliga lokaler bör besökas och arten eftersökas. Med tanke på artens säsongsberoende uppträdande kan den mycket väl finnas kvar någonstans i Sverige. Om arten återfinns måste dess miljökrav undersökas och lämpliga artbevarande åtgärder vidtas.

Övrigt

Utländska namn - FI: Pallosuppusammal, GB: Dwarf Bladder-moss.

Etymologi: sphaericus = klotrund; sphaira (gr.) = klot, sfär; suffixet -icus (gr.).

Uttal: [Fyskomítrium sfä'rikum]

key facts Dwarf Bladder-moss. Shoots up to 4 mm long. Leaves oblanceolate, gradually tapering to a blunt apex. Margin entire or bluntly denticulate above. Capsules common, formed in autumn and winter, exserted, ovoid to globose, hemispherical when dry, gymnostomous. Calyptra symmetrical, beaked. Seta several millimetres long. Spores c. 30 µm, coarsely papillose. - Found on moist soil in open habitats. In Great Britain growing at the border of ephemeral pools of water. A rare species, in the Nordic countries found only at a few sites.

Litteratur

Furness, S. B. & Hall, R. H. 1981. An explanation of the intermittent occurrence of *Physcomitrium sphaericum* (Hedw.) Brid. *J. Bryol.* 11: 733-742.

Hill, M.O., Preston, C.D. & Smith, A.J.E. 1992. *Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland. Vol 2. Mosses (except Diplolepidaceae)*. Harley Books, Colchester.

Hodgetts, N. G. (red.) 2015. Checklist and country status of European bryophytes - towards a new Red List for Europe. Irish Wildlife Manuals 84. National Parks and Wildlife Service, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht, Ireland.#

Lönnell, N. 2006. *Physcomitrium sphaericum* klothuvmossa s. 87. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Möller, H. 1936. Lövmossornas utbredning i Sverige. XIII. Ephemeraceae, Schistostegaceae, Oedipodiaceae, Disceliaceae, Funariaceae, Meesiaceae, Aulacomiaaceae. *Ark. f. Bot.* 28A (4).

Författare

Nils Cronberg 1998. Rev. Niklas Lönnell 2006. Uppdaterad 2010. Rev. Niklas Lönnell 2016.